

Interview with Liudmila Mikuliak, Solotvin (IF_Sol_09_037)

Name: Liudmila Vasylivna Mikuliak

Code: IF_Sol_09_037

Born: 1928

Gender: Female

Nationality: Ukrainian

Profession: Teacher

Migration: In Solotvin since 1935

Length: 54:00

Date: Monday, August 24, 2009

Transcription:

IF_Sol_09_037_Mikuliak

Ивано-Франковск 2009

Солотвин, 2009-08-24

Микуляк Людмила Васильевна, 1928 г.р., село Кричка, в Солотвине с 1935 г.

Микуляк Ирина Васильевна, 1930 г.р., село Кричка, в Солотвине с 1935 г.

Соб.: М. Каспина, О. Гущева

Говорит в основном Людмила Васильевна, высказывания Ирины Васильевны помечены как "сестра Ирина"

0-3 мин. Показывает [фотографию своего класса](#) [[The principal's signature on its back](#)] О польском гнете.

3-5 мин. Об уровне жизни, о том, как к ней приезжали гости.

5 мин. - А еврейские дома здесь где-нибудь были?

- Більше, як українських.

6 мин. Снова возвращается к фотографии класса:

Ці две полячки, більше полячек нема, але вони чулі верхність над нами.

7-8 мин. Об отличии греко-католической религии от римо-католической. О том, как поляк ударил ее отца за то, что тот поздоровался с ним по-украински.

8-9 мин. Снова возвращается к фотографии класса:

Ось у класі нашому скільки є євреїв, о тут: о цій хлопчик єврей, оди єврей.

- А звали их как, не помните?

- Не, не памятаю. Я тільки памятаю о та, бачите, яка красива єврейка кучерява, світловолоса, то наша любимиця. Вона називалася [Броня Грін](#). Оде Пепі. О цей хлопчик єврей, це наша любимиця, це [Пені](#), це я не памятаю, тоже єврейка, от ця... я не памятаю... тоже єврейка і от ця... я не памятаю, як вона називалася. Оди єврейка, ну а тут пішли хлопці, єврей, єврей, українець, українець, єврей, єврей, це наш, місцеві українець. А євреї вони тоже місцеві, тому що вони будували свої будинки тут, і жили, і тут кладбішче є, што свідчить про то, што до... це було селішче майже їхне. Боюся казати, скільки, але у нас у Солотвині є люди, што мають книгу.

- Что за книга?

- То історична книжка, там є конкретні дані, скільки було євреїв, скільки українців, скільки поляків. Про то свідчать храми: є українська церква, є там по тей вулиці Шевченка німецька кірха, є божниця в центрі.

(сестра Ирина): І польські костел.

І польські костел. І були священикі відповідно: рабині були по цій вулиці (тепер Сичових Стрельцов), де вчилися хлопчики на рабів і вони мали бакенбарди довге дуже. У школі ми згнушчалися з бакенбардів. Вони були кучеряві, дуже гарні [звидкі] смікали. Хлопці девчаток за коси, а ми їх за бакенбарди. Но жили класам... жили як селом, памагали одні одним. Напроти нас жив єврей [Альтер](#). Він мал магазин. Віроби різні горілчані і ў його була... як то називали це що олію біли, олійниця, до нього приносили насіння льну, конопель і там

давили олію справжню, таку натуральну, нерафіновану. Вони були побожні люди, молилися, не так як ми. Колись ми засилали їх, то він руку перевязував поясом таким і тут ставив значок якисб. Підчас молитви ні можна було до нього підходити нічого говорити, така молитва була тверда. У нього були 2 сини [1, 2] дуже красиві. Він вимовляв букву р... вся та сем'я говорила букву, тому що більшість євреїв картавили, г говарили, але це є характерне для всіх. Так щось воно пішло і підчас субот вони не працювали абсолютно, ні можна було навіть прикрити димар - там о є у печі така називається, що тепло зберігає, то ми ходили. Тато нас посилав: бежиш у школу, зайді до Альтера, засунь ему шубер, бо дітипомерзнуть.

(сестра Ирина): А як хто не пришрв, то вони виходили на дорогу і запрошували, щоб хтось з тих людей їде і закрив димарь той. То люди по-разному ставилися до цього. Де хто не їшов, бо він боявся, а де хто не хотів: хай сам закриє собі, а де хто може часу не мав, а так по-сусідські, то закривалося їх.

14 мин. О празднике Пасхи (см. інтерв'ю [IF_SOL_09_034_Mikuliak](#) мин. 1:02:00-1:08:35)

16 мин. Ту пасху вони приносили в школу.

(сестра Ирина): Маца вона, здається, називається.

- - Мата чи маца...

(сестра Ирина): Маца та пасха називалася, і ми хрумали смачна її.

17 мин. - Маме ця капелька крові (якору [жена Альтера](#) просила у матері інформантки (см. інтерв'ю IF_SOL_09_034_Mikuliak)) означає, що ми однакові.

(сестра Ирина): То од хреха.

- Він наш Бог. У Христа ж не було різниці між націями: чи ти єврей, чи ти грек, чи ти яке нації, Ісус не розрізняв - аби в Бога вірили.

Було свято кучкі. Я не знаю, як називали євреї цього свято, а ми називали кучкі. То був листопад, дощі падали, і люди чомусь спішили, казали: треба прибрати з полів до кучек, бо тоді погніз. У кучкі вони ховалися в комірці, закривали вікна і дуже молилися там. Голосно так, чути було. І вони боялися, що нечисти дух може вихопити когось, тому вони там сиділи в темноті і боялися гріха свого, щоб мені не вихопив той нечисти. Вони вірять так, як і ми віримо у нечисту... у негативну енегію.

(сестра Ирина): У зле.

- - У д'явола.
- - А были такие истории, что кого-то хватал?
- - Не, не было.

19 мин. - Ще на похоронах єврея читали... як то називається... то то, що пад померлимспівають чи вже читав, що у нас читає також д'як читає.

(сестра Ирина): Штось читає.

- Ну як же ж так... Склероз... то зараз скажу. Я тепер не можу сказати... така молитва... такі збірник молитв, де мертві прощає за святом, а той, хто читає цю молитву, просить у Бога прощення у нього, у того помершого. І таке саме читали над покійником єврей.

20 мин. - А хоронили их как?

- Трохи інакше. У нас ставлять його на стіл, велічають ту коробку... називається, што тіло то коробка, ніби футляр. Головна людина це душа. Людина не може вмерти так как рослінка, бесслідно, і вона найперше разлучається з душой, і та душа живе вічно, це виборав Христос, Ісус Христос виборав, аби ми не вмирали так, назавжди, і та душа вже потім несе відповідальність за вчинки людини.

- А у євреїв, у них по-другому?

- Евреї також боялися гріхів, кривду робити боялися.

21 мин. - А как их хоронят?

- Ставили на підлогу, не одягали в костюм, а завивали у таку, як Христа завивали, плащаницу, це полотнище таке.

(сестра Ирина): Це простирло.

- - Це покривало свого роду, і так вони закутивали.

21-22 мин. О том, что хоронили лицом вниз и почему: см. интервью [IF_SOL_09_034_Mikuliak](#)
мин. 00.46

23-25 мин. Я була на похоронах остатнього єврея Солотвини, [Кукера](#), то він був дуже твердий у вірі і любив своїх, трохи мав шовінізму якогось. Може хтось його колись скривдив, бо він не любив всіх людей. Він був буровик, на бурових майстернях працював, і був випадок такий, що в дуже лютий мороз він їхав на бурову, а там треба було... вітер позамітав снігами, под'їзду не було, і ми підбігли до машини шофера просити, щоб він нас підвіз. То він... шофер одчинив двері, а він казав: "Не бери їх". Шофер не говорив нічого, не сварився, але нас взяв і підвіз. "Ти їх не бери", -- говорив. Його жінка була українка, він мав сина Ігора, што взяв Христову віру, за мамою пішов і вважав себе українцем. Тата ні за що. Він казав: "Як я помру, щоб мені не ховали з їми."

(сестра Ирина): Бо частину євреїв хоронили у нас на цвинтарі разом з українцями.

- - То вже тепер в остатні час сталося.

(сестра Ирина): А він не захотів.

- - А він не схотів. Там є 2 сім'ї разом з нами лежать. Священник не править над їми, як над гробами водою не кропить їх. Тайків. Не знаю. На певно теж ні. А він сказав між тими хоронять, там, де всі мої. Його похоронили на кладовищі - у нас люди кажуть окопичше чогось - єврейське кладовище, і ставили у нас хрести ставять, а вони ставили камени моцни такі.

26-29 мин. Німці розправилися дуже жестоко з євреями. Одного дня в ранці вигнали всіх со своїх домивок, не попереджаючи, нічого. Вони, бідні, брали то подушку, то перину чомусь, знаєте, що людина не може мислити, що з нею роблять, і вона хапає, що бачить... може діти

мале були чи що. А вони брали багнетами німці так во распорють перину, а то пер'е падає на село, як сніг, таке такі бруд робили вони. А євреї плакали, де які голосили, де які мовчали - так як кожна людина по-різному реагує. Вивезли гето, і доми порожнили. Ветер дверями гримав, вікна розбиті були такі, що заходили в їх будинки, брали речі, забирали, щось брали, крали з цієї будівлі. І було дуже страшно у вечір вийти з хати, бо було порожня, було безлюддя, страшно.

(сестра Ирина): Ціла ця вулиця доми євреїв були. Немалі ж в кожному всюди-всюди євреї жили.

- - А хто у вас по-сусідству жил?
- - Там [Хайм](#) у горі жив - але чи то прізвище чи ім'я, я не знаю - він мав теж магазин.
- - А чим он торгував?
- - І шоколади були в магазині, і там різні булочки, так що і дітям було що купити, і дорослим, і різні приправи, лист.

(сестра Ирина): Оцети, нафта.

- А там ще був [Рохміль](#) між Альтером і... на самому куті був Хаїм, а то Рахміль. Вони були бідні, у їх не було магазину і дуже мали домок. Не було шибкі і вони затикали ту шибку лохміттям. У них був хворий син. Чи він був психічно хворий, здається, і вони не могли, як то кажуть, крила розставити, та дитина їх сковувала, дуже були бідні, то ще над бідними згнушчалися і тоді як було найстрашніше свято кучкі... (дальше о том, як запускали в дом сороку см. інтерв'ю [IF_SOL_09_034_Mikuliak](#)).

30 мин. (сестра Ирина): Каже Ліля, що то має бути Новий Рік єврейський, так?

- На весілля то моя сусідка розказувала, Оксана. Я, кажу, не знала я нічого про весілля. От так прожили рік між євреями разом і не знаємо, як вони то... а вона каже: "А я вас розкажу, бо я пам'ятаю, як мама розказувала мені". Була на весіллі Мама її вмела молитись. "Отче наш" знала по-єврейськи, знала співати, знала де кілька слів таких, а я нічого не знала, лише підписатись, в школі вони вчили. Якось крапка.

31 мин. Вже тепер я не підписала своє прізвище, а тоді знала.

- По-єврейськи?

- По-єврейськи. Це арабські ті знаки.

- А ви їх розуміли, коли вони говорили?

- По-єврейськи говорити? Нічого не вмела.

32 мин. Ага, як воно було на весіллі. Молоду вбирали не в ранці, а в вечір наряджали її у біле і не віночак на голову ставили, як українки у нас з мірти старвили такі вінки в знак чесності, цнотливості, а їм давали фату дівчатом і ставили їх на подушку... сідали вони. Не в кімнаті її нарезали, а на дворі но... де було призначено місце, аби там було сміття чи аби там не було сміття - от я цього не знаю, Оксана цього не пам'ятає... це означало, що щоб вона була багатого, наречена.

- На сміття?

- На сміття, щоб плодилося як сміття гроші.

33 мин. - А вот обрезание у них не помните?

- Не, знаю лише, што э обрезање. У мені шче э товариш живи з класу.

(сестра Ирина): Эврей.

- - Эврей, Кукір Ісаак, але він зараз не під тим прізвиськом і той паспорт э на прізвиське і той паспорт э на прізвиське Микола Андрейчук.

34-40 мин. История [Ицека Кукера](#) см. интервью [IF_SOL_09_034_Mikuliak](#). 01:12:37-01:16:55

- Он сейчас здесь?

- Живи э.

- А где он живет?

- В містечку Збараж (не уверена) чи що... Як називаеця?

40 мин. Я не раз питала: "Як тебе звати? Як тебе ліпше називать? Як тебе мама кликала?" Він каже: "Я нічого не памятаю". І коли його питати за маму, за когось іншого, він каже: "Я все позабував". Чи не хоче казати чи... я не можу казати. Тепер називай мене Миколою і пиши Андрейчук. Під цім іменем я лишлсь живи, це мене зберегло це ім'я, я мушу його до кінця, до гробу нести.

41-43 мин. Продолжение истории [Ицека Кукера](#)

43 мин. Вони дразнили нас: "Хаме, ти хам!", а ми казали: "Ти жид, нехристь!" І поляком ми таксама казали - вони немирани, а ми робили так (тычет пальцем в лоб): "На, миромазана полька!" [?] казали: "Ти кабанка, ти свиня!". Знаєте, як діти, а попім мирилися. Вчитель приходив, казав: "Як вам не соромно! Цн сім'я ваша!"

44 мин. (сестра Ирина): [Канайріштен](#).

- Это аптекарь.

- Он там, во цей високі дім по цей вулиці то їхні. У них були 2 дівчини красиви студенткі.

О том, что аптекарь был очень компетентным человеком, история дочек [аптекаря](#) см. интервью [IF_SOL_09_034_Mikuliak](#). 00:40-00:44

48 мин. Там на кладовішчи шче э яна мислила чи як називати э. Вона була глибоко викопана 2 метри на 2, глибока така яма. Я туди ходила, і той Оксани мама там була. Коли ми на други день пріішли, яма була закрита, а там доуга виступала кров. Де вона э? Як стежкою вііти с правої сторони, на тому місті зеленейша трава, кустів нема шче.

50 мин. [Фіма \(Тайк\)](#) він не забуває Солотвіни. Що треба... там був будинок, што проваливався, пошта стара, і він гроши дав, аби перекрили той будинок. Дуже багато він відзиваєця на гора людей. Вчора на тей зустрічі (однокласников), то він багато грошей дав одній однокласниці, що вона лежача, вона вмирає. Там рак чи костей чи чого казали... Оксана до хати не заходила, бо вона боїтьця такого, але там заходили, і каже, што вона стала маленька, але пам'ять має. І її давали гроши, і цей Тайг не жаліючи давав і на те, і на те, аби продукти були, і на те, аби концерти ставили їм. То шче зустрічі такой богатой не було. Це за порука Тайка Ефіма... чи Фіма.

51 мин. Ту жила... де та яблїнька, Тательбом, Руфа [Тательбом](#) занесла Олю у хату, дала ей

першу pomoc і неоведомила маму.

- Это вашу сестру? Немцы?

- Не, то поляк. То з зухвалости. Він просто хотів на велосипеді і наїхав на неї. Вона правильної йшла дорогою, рухалася так, як треба пішоходу.

52 мин. Знаєте, як вони (євреї) дружили жінки з жінками. От ця Тателюбом, то вона... мій тата любив маму вдарити... вона язиката була дуже, і він її вдарив, а мама цій Руфі жалилася. А вона каже, що: "Ти, доню, дурна". Чоловікові ноги [?віще] коли не треба показувати. Як це розуміти? Розумійте сами, як то: не показати ноги. Ти роби так, ти роби так, він тебе бити не буде. Вчила маму.

(сестра Ирина): Просто не показуй все, не кажи все те, що ти знаєш, що тобі були, чоловікові не доповідай.

- - Тримайсе гордо перед чоловіком. Ні давай собі під ноги, так вчила єврейка мою маму. То вже знаєте, які стосунки були. А потім моя подруга, заречанка, і вона йшла у полі на цілий день, а 2 дітей, хлопчик-немовля, з сосочко і шла до єврейки до хати і казала, та доглядала моїх дітей, бо я маю багато роботи і вона няньчила дітей цілий день.
- - Не, дружно були.

English translation of transcription:

Not yet.

Description:

See a previous interview with the same informant: [IF_Sol_09_034](#).

Pre- World War II life in Solotvin.

Ukrainians, Polish, and Jewish students of the local school.

Jewish residents of Solotvin.

Claims about usage of Christian Blood as a part of the Jewish Passover traditions.

Jewish funeral and burial traditions

The Holocaust.

Interviewer: Maria Kaspina

Interviewer: Olga Gushcheva

Community: [Stanislawow \(Ivano-Frankivsk\)](#)

Source URL: <https://jgaliciabukovina.net/node/111757>